

- недооцінка масштабів цієї проблеми та суспільної небезпеки відповідної протиправної діяльності;
- неповний аналіз стану та результатів боротьби з проблемою, невизначеність з пріоритетними напрямками протидії цим явищам;
- неналежне ресурсне забезпечення;
- використання оперативними та слідчими підрозділами застарілих методів викриття й розслідування злочинів зазначеної категорії, обліку та звітності щодо результатів своєї роботи;
- відсутність досконалої правової основи, у той час коли криміногенна ситуація стрімко змінюється.

Ідентифікація зазначених проблемних питань, а також оприлюднення результатів проведеного дослідження, сприятиме продовженню пошуку найбільш ефективних шляхів вирішення цієї проблеми з урахуванням проведення бойових дій на території України та окупації значної її частини.

1. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

Кожевников А. Ю.

адвокат, докторант Дніпровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ СПРОЩЕНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

Зміни в суспільних відносинах та зростання кількості публічно-правових спорів останнім часом вимагають прискорення адміністративного судочинства. Способи спрощення адміністративного судочинства актуальні не лише через велике навантаження на суди, але й як продовження процесу спрощення судових процедур, яке характерне, в тому числі, і для європейських країн. Подальше вдосконалення спрощених позовних проваджень в адміністративному судочинстві, що є результатом оптимізації, спрощення та прискорення адміністративного процесу, а також розробка пропозицій щодо покращення судової практики з розгляду справ адміністративної юрисдикції із використанням спрощеної процесуальної форми, потребують глибокого наукового дослідження. Через недостатнє дослідження проблемних питань правової природи спрощених позовних проваджень на концептуальному рівні у вітчизняній правовій доктрині відсутні належні підходи до розуміння їх сутності в адміністративному судочинстві.

Питання спрощення адміністративного судочинства є особливо актуальним в умовах воєнного стану через зростання кількості публічно-правових спорів, обмеженість ресурсів, необхідність швидкого прийняття рішень та забезпечення захисту прав громадян. Спрощені процедури дозволяють судовій системі швидше та ефективніше реагувати на нові виклики, зменшуючи бюрократичні перепони та забезпечуючи доступ до правосуддя навіть у складних умовах, що сприяє підтриманню стабільності та правопорядку.

Спрощена процедура судочинства здатна значно підвищити ефективність судової системи, зменшити навантаження на суди та скоротити час розгляду справ. Застосування таких процедур забезпечує швидший доступ до правосуддя для громадян, підприємств, установ та організацій, знижує витрати на судовий процес і сприяє більш оперативному вирішенню правових питань. В результаті, спрощене судочинство не лише поліпшує функціонування судової системи, але й підвищує довіру до правосуддя в цілому, оскільки громадяни бачать реальні приклади швидкого та справедливого вирішення їхніх справ.

Згідно частині 2 статті 12 Кодексу адміністративного судочинства, спрощене позовне провадження призначене для розгляду справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи.

Справами незначної складності є справи щодо:

1) прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби, окрім справ, в яких позивачами є службові особи, які у значенні Закону України «Про запобігання корупції» займають відповідальне та особливо відповідальне становище;

2) оскарження бездіяльності суб'єкта владних повноважень або розпорядника інформації щодо розгляду звернення або запиту на інформацію;

3) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг;

4) припинення за зверненням суб'єкта владних повноважень юридичних осіб чи підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців у випадках, визначених законом, чи відміни державної реєстрації припинення юридичних осіб або підприємницької діяльності фізичних осіб – підприємців;

5) оскарження фізичними особами рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію;

6) оскарження рішення суб'єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення грошових коштів у сумі, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

7) стягнення грошових сум, що ґрунтуються на рішеннях суб'єкта владних повноважень, щодо яких завершився встановлений цим Кодексом строк оскарження;

8) типові справи;

9) оскарження нормативно-правових актів, які відтворюють зміст або прийняті на виконання нормативно-правового акта, визнаного судом протиправним і нечинним повністю або в окремій його частині;

10) інші справи, у яких суд дійде висновку про їх незначну складність, за винятком справ, які не можуть бути розглянуті за правилами спрощеного позовного провадження;

11) перебування іноземців або осіб без громадянства на території України [3].

12) Розглядаючи сутність і правову природу інституту спрощеного провадження в адміністративному процесі, ми можемо виділити основні його характеристики, що відрізняють спрощене провадження в адміністративних справах від загального порядку їх судового розгляду.

1. У спрощеній процедурі відсутній усний розгляд. Це означає, що суд, розглядаючи спір, враховує лише письмові докази, включаючи відповіді та заперечення учасників судового процесу, письмовий висновок прокурора тощо, без виклику сторін і без проведення попереднього засідання. Однак, якщо суд вирішує, що для законного і справедливого розгляду адміністративної справи необхідно вислухати показання свідків, призначити експертизу, провести огляд і дослідження доказів на місці їх знаходження, а також з'ясувати додаткові обставини або дослідити додаткові докази, він переходить до розгляду справи за загальними правилами адміністративного судочинства.

2. Однією з ключових особливостей спрощеного (письмового) провадження в адміністративних справах є скорочені терміни, що значно відрізняються від загального порядку. Зазначені справи суд розглядає у строк не більше тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі, що сприяє економічності процесу. Ця особливість спрощеного провадження в адміністративних справах, зокрема скорочені терміни, сприяє швидшому та ефективнішому вирішенню спорів. Вона дозволяє забезпечити оперативний доступ до правосуддя для всіх сторін, що має важливе значення, особливо у випадках, коли справа має значний вплив на права або інтереси учасників. Крім того, скорочені терміни сприяють уникненню затягування судового процесу, що може стати перешкодою для ефективного вирішення спору і призвести до негативних наслідків для всіх сторін. Такий підхід до провадження також сприяє загальній ефективності судочинства і забезпечує дотримання засад швидкості, доступності та справедливості.

3. Рішення, ухвалене в рамках спрощеного провадження, може бути оскаржене сторонами шляхом подання апеляційної скарги. Термін подання апеляційної скарги рахується з моменту отримання особами, які беруть участь у справі, копії рішення. У судах апеляційної інстанції розгляд апеляційних скарг та подань у спрощеному порядку не допускається, що є гарантією забезпечення прав учасників адміністративного судочинства. Це означає, що заборона на розгляд справ у спрощеному порядку судами другої інстанції забезпечує можливість особи, яка не погоджується з рішенням суду першої інстанції, взяти участь у розгляді своєї скарги. Процедура апеляції є важливим елементом забезпечення справедливості та захисту прав учасників судового процесу. Вона дає можливість оскаржити рішення першої інстанції у випадку, якщо сторони не задоволені результатом. Це засіб контролю за правомірністю і об'єктивністю прийнятих рішень, що дозволяє уникнути можливих помилок або неправильних рішень. Такий механізм апеляції сприяє підвищенню довіри громадськості до судової системи та гарантує запобігання зловживанням або несправедливості в процесі здійснення правосуддя.

4. У процесі розгляду адміністративної справи в рамках спрощеного провадження повинні повністю забезпечуватися процесуальні права сторін. Це означає, що сторони мають змогу користуватися правом на зміну підстави або предмета адміністративного позову, правом на повну або часткову відмову від адміністративного позову, правом на повне або часткове визнання адміністративного позову, а також правом на укладення угоди про примирення. Зазначене забезпечує рівноправність та справедливість у судовому процесі, дозволяючи сторонам активно захищати свої інтереси та змінювати свої позиції відповідно до обставин справи. Право на зміну підстави чи предмета позову дає можливість адаптувати стратегію захисту до зміни обставин чи виявлення нових фактів. Відмова від позову або укладення угоди про примирення можуть сприяти швидшому та справедливому вирішенню конфлікту без необхідності вирішення через судовий процес. Такий підхід до забезпечення процесуальних прав сторін підтримує принципи справедливості та ефективності в судочинстві.

Усі виокремлені нами аспекти в цілому визначають юридичний характер спрощеного (письмового) провадження в адміністративних справах, яке вважається формою позовного адміністративного процесу.

Однак, важливо забезпечити, щоб цей перехід не призводив до порушення прав і інтересів учасників судового процесу. Тому важливо враховувати, що не в усіх випадках спрощене провадження буде ефективним чи відповідати вимогам справедливості. Збереження можливості оскарження рішень, забезпечення рівних можливостей для всіх сторін та забезпечення доступу до справедливого судового процесу залишаються важливими принципами у будь-якій формі провадження.

Висновки. Таким чином, вважаємо за доцільне наголосити на

важливості спрощених проваджень для оптимізації навантаження суддів, а також для досягнення процесуальної економії часу та коштів учасників адміністративного судочинства. Спрощене (письмове) провадження є досить ефективним, оскільки дозволяє судам приймати справедливі й обґрунтовані рішення у найкоротші терміни, сприяючи ефективному вирішенню завдань адміністративного судочинства.

Резюмуючи вищевикладене, можна зробити висновок про те, що в практиці розгляду судами адміністративної юрисдикції справ у спрощеному (письмовому) порядку простежується тенденція до зростання кількості таких справ. Спрощене провадження покращує доступ до правосуддя для громадян, оскільки процес стає швидшим і менш затратним. Відповідно, впровадження таких процедур є важливим кроком у реформуванні судової системи, спрямованим на підвищення її ефективності та забезпечення справедливого розгляду справ. Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що спрощене провадження є необхідним елементом сучасного адміністративного судочинства, який відповідає потребам суспільства та сприяє зміцненню довіри до судової влади.

1. Кузнєцов Д. В. Скорочене провадження в адміністративному судочинстві України: дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.07. Дніпро, 2017. 216 с.
2. Палій Є. А. Правова природа спрощених позовних проваджень в адміністративному судочинстві України. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 6. С. 116–120.
3. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2747-15>.
4. Ярошенко А. С., Костенко О. М. Визнання судом недійсними фіктивних договорів дарування, укладених з метою приховання майна боржника: проблеми формування єдиної правозастосовної практики. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 148. С. 66–75.
5. Кононець В. П. Роль Європейського Суду з Прав Людини у контролі за виконанням судових рішень органами публічної адміністрації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2020. № 44. С. 32–35.
6. Kononets V. P. Practice of application by administrative courts of legislation in cases of appeals of decisions, actions or inaction of state executor. *KELM*. 2020. № 6. С. 142–147.